

Ginter Dzierżon

Zasady generalne dotyczące podziału osób prawnych w kanonicznym porządku prawnym

---

Łódzkie Studia Teologiczne 23/2, 67-75

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. GINTER DZIERŻON

Wydział Prawa Kanonicznego

Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

ZASADY GENERALNE DOTYCZĄCE PODZIAŁU OSÓB PRAWNYCH W KANONICZNYM PORZĄDKU PRAWNYM

Słowa kluczowe: podział osób prawnych, publiczne osoby prawne, prywatne osoby prawne, kanoniczny porządek prawny

1. Wprowadzenie. 2. Zasady podziału osób prawnych publicznych (kan. 122 KPK). 2.1. kan. 122 KPK i jego bezpośrednie źródło. 2.2. Hipotezy ujęte w kan. 122 KPK. 2.3. Zasady podziału. 2.3.1. Warunki uprzednie: zachowanie woli fundatorów i ofiarodawców, praw nabytych i wytycznych zawartych w statutach. 2.3.2. Zasada wspólna „według słuszności i dobra” (ex aequo et bono). 2.3.3. Zasady dotyczące substratu podzielonego. 2.3.4. Zasady dotyczące substratu niepodzielonego. 2.4. Władza kompetentna do dokonania podziału. 3. Podział osoby prawnej prywatnej. 4. Zakończenie

1. WPROWADZENIE

W kanonicznym porządku prawnym osoby prawne, będąc podmiotami praw i obowiązków, podejmują różnego rodzaju działania. Niektóre z nich wiążą się z ich przekształceniem. Taki proces ma miejsce m.in. w przypadku podziału osób prawnych¹. W obszarze norm dotyczących osób prawnych (kan. 113–123 KPK) prawodawca poświęcił temu problemowi tylko jeden kanon (kan. 122 KPK). Wczytując się w treść tej regulacji, nie trudno spostrzec, że zawarte w nim ustalenia dotyczą wyłącznie kwestii podziału osób prawnych publicznych. W systemie kanonicznym funkcjonują jednak nie tylko osoby prawne publiczne, ale również osoby prawne prywatne (kan. 116 § 2 KPK). W tym kontekście powstaje zatem pytanie: dlaczego ustawodawca kościelny w kan. 122 KPK nie odniósł się do sprawy podziału tego typu osób? Znalezienie odpowiedzi na to pytanie, a także prezentacja problemu zasad połączenia osób prawnych w systemie kanonicznym stanie się przedmiotem uwagi w tym opracowaniu.

---

¹ Por. L. Navarro, *Personae e soggetti nel diritto della Chiesa*, Roma: Apollinare Studi 2000, 165.

2. ZASADY PODZIAŁU OSÓB PRAWNYCH PUBLICZNYCH (KAN. 122 KPK)

W części wstępnej kan. 122 KPK ujęto dwie hipotezy związane z podziałem osób prawnych publicznych. Następnie podano zasady ich podziału.

2.1. kan. 122 KPK i jego bezpośrednie źródło

Jak już zasygnalizowano, w kan. 122 KPK zostały skodyfikowane zasady dotyczące podziału osób prawnych publicznych. W kanonie tym stwierdzono: „Jeżeli zespół posiadający publiczną osobowość prawną zostaje tak podzielony, że albo jego część zostaje połączona z inną osobą prawną, albo z oddzielnej części eryguje się odrębną publiczną osobę prawną, władza kościelna, która jest kompetentna do dokonania podziału, winna zadbać sama lub przez wykonawcę, z zachowaniem przede wszystkim zarówno woli fundatorów i ofiarodawców, jak i praw nabytych oraz zatwierdzonych statutów:

- 1) by rzeczy wspólne, które można podzielić, dobra a także prawa dziedziczne oraz długi i inne ciężary zostały podzielone między osoby prawne, o które chodzi, z należyłą proporcją i według dobra i słuszności z uwzględnieniem wszystkich okoliczności i potrzeb każdej z nich;
- 2) by używanie i korzyści dóbr wspólnych, które nie mogą ulec podziałowi, przypadły obydwu osobom prawnym, choć z zachowaniem właściwej proporcji określonej według dobra i słuszności”.

W literaturze wskazuje się, iż bezpośrednim źródłem kan. 122 KPK jest kan. 1500 KPK z 1917 r., w którym stanowiono, że podział terytorium kościelnych osób moralnych prowadzony tak, że ich część zostaje przyłączona do innej osoby już istniejącej, bądź też została z niej utworzona inna osoba; kompetentna władza kościelna do podziału powinna podzielić proporcjonalnie według zasad słuszności wspólny majątek i dług, z zachowaniem woli fundatorów lub ofiarodawców, praw nabytych i ustaw partykularnych, jakim podlega dana osoba moralna².

Treść obecnie obowiązującego kan. 122 KPK jest nieco odmienna. Podział bowiem, o którym mowa w tej normie, nie dotyczy jedynie podziału terytorialnego; dyspozycja tej regulacji odnosi się do osób prawnych publicznych³.

Na marginesie należy dodać, iż ustalenia zawarte w kan. 1500 KPK z 1917 r. zostały obecnie przejęte w kan. 929 KKKW⁴. W kanonie tym bowiem prawodawca odniósł się wyłącznie to terytorialnego charakteru podziału osób prawnych.

---

² Por. H. Pree, *Allgemeine Normen*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, t. 1, Essen 1985, ad. 122, nr 1.

³ Por. F. Urrutia, *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I*, Romae 1983, 82; G. Lo Castro, *Comentario al can. 122 CIC*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 1, Pamplona 1996, 814.

⁴ H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 1.

2.2. Hipotezy ujęte w kan. 122 KPK

W kan. 122 KPK zawarto dwie hipotezy, mianowicie:

1. Sytuację, w której część osoby prawnej zostaje połączona z inną osobą. W opinii J. García Martína, tego typu połączenie jest możliwe jedynie z osobą o tej samej naturze⁵.
2. Sytuację w której z oddzielnej części powołuje się do życia odrębną publiczną osobę prawną. Innymi słowy, powstaje nowa osoba prawna⁶. Trafnie zauważają komentatorzy, że w tym wypadku może powstać osoba o takim samym statusie, bądź też osoba podporządkowana⁷. Możliwość przewidywana w kan. 122 KPK może mieć miejsce np. w przypadku erygowania nowej diecezji z diecezji istniejącej⁸.

Należy zwrócić uwagę, iż w omawianym kanonie ustawodawca odniósł się jedynie do kwestii podziału osób prawnych publicznych; nie mówi natomiast nic o przekształceniu osoby o publicznym statusie w osobę prawną prywatną. W tym kontekście rodzi się zatem pytanie: czy możliwość takiego przekształcenia jest realna? Odpowiadając twierdząco na to pytanie, kanoniści podkreślają, że jest to możliwe, po spełnieniu pewnych warunków. Mianowicie, w przypadku zespołu osób ze względu na to, że ta sprawa dotyczy wszystkich, zgodnie z kan. 119, nr 3 KPK, musi zostać przez wszystkich zaakceptowana⁹. Gdy chodzi zaś o przeznaczenie dóbr osoby publicznej, to należy zachować przepisy o alienacji, wolę fundatorów oraz prawa nabyte, jeśli takie istniały¹⁰.

2.3. Zasady podziału

Ze wstępnej analizy zapisu kan. 122 KPK wynika, iż zawarto w nim warunki uprzednie podziału, zasadę wspólną oraz zasady szczegółowe dotyczące podziału substratu podzielonego i niepodzielonego osób.

⁵ Por. J. García Martín, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma 1999, 425.

⁶ G. Lo Castro, dz.cyt., 815.

⁷ H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 2; J. García Martín, dz.cyt., 425–426.

⁸ Por. T. Jimenez Urresti, *Comentario al can. 122 CIC*, w: *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe comentada*, red. L. De Echeverría, Madrd 1985, 99; H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 2; V. De Paolis, A. D'Auria, *Le norme generali di Diritto Canonico. Commento al Codice di Diritto Canonico*, Roma: Urbaniana University Press 2008, 327.

⁹ Szerzej na temat tej zasady zob. G. Dzierżon, *Powierzenie urzędu kościelnego poprzez wybór. Komentarz do regulacji zawartych w Księdze I Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Kraków: Wydawnictwo Homo Dei 2012, 49–51.

¹⁰ H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 2.

2.3.1. Warunki uprzednie: zachowanie woli fundatorów i ofiarodawców, praw nabytych i wytycznych zawartych w statutach

Prawodawca w kan. 122 KPK ujął warunki uprzednie dokonania podziału. W treści kanonu bowiem znalazła się klauzula: „z zachowaniem przede wszystkim woli fundatorów i ofiarodawców, jak i praw nabytych oraz zatwierdzonych statutów”.

Należy zauważyć, iż w kanonicznym porządku prawnym ustawodawca przywiązuje dużą wagę do wypełnienia woli fundatorów i ofiarodawców. Otóż w systemie tym przewiduje się możliwość złożenia ofiar na pewien cel (kan. 1267 § 3 KPK), a także możliwość ustanawiania pobożnych fundacji nieautonomicznych, związanych z przekazaniem dóbr publicznej osobie prawnej z obowiązkiem długotrwałym odprawiania Mszy św. z rocznych dochodów albo sprawowanie innych funkcji liturgicznych (kan. 1303 § 1, nr 2 KPK)¹¹.

W tym kontekście należałoby też przywołać kan. 1300 KPK, w którym podkreślono z całym naciskiem, że rozporządzenia wiernych powinny być jak najstarszanniej wykonane¹². R. Althaus określił tę zasadę jako jedno z bardziej znaczących dogmatyczno-prawnych pryncypiów kanonicznego porządku prawnego¹³. Zwrot *diligentissime impleantur* odnosi się zarówno do przedmiotu, jak i sposobu wykonania rozporządzenia¹⁴. W opinii V. De Paolisa, najwyższy stopień przynaglenia wynika z religijnego charakteru tych aktów¹⁵.

Nie można wykluczyć, iż osoby podlegające połączeniu mogą posiadać prawa nabyte. R. Sobański określił te prawa jako: „[...] prawa subiektywne, ale nie te, które przysługują osobie z mocy obiektywnego prawa (np. zdolność prawna, uprawnienia związane z osiągnięciem wieku prawem określonego czy zajmowaną pozycją prawną), lecz te, które ktoś nabył dzięki dokonaniu czynności prawnej albo przez przedawnienie czy zasiedzenie”¹⁶. Prawodawca domaga się, aby władza podejmująca działania respektowała je. J. Otaduy zwraca uwagę, że osoby, których nabyte uprawnienia mogą zostać naruszone, mają prawo do kontroli nad legalnością postępowania tego, który dokonuje podziału¹⁷. Ich naruszenie bowiem, wiążące się ze szkodami, uprawnia poszkodowanego (poszkodowanych) do wniesienia skargi o odszkodowanie (kan. 128 KPK).

W przeprowadzeniu podziału należy też zachować, jeśli takie są, postanowienia zawarte w statutach. Według H. Pree’a, przez statuty należy rozmieścić nie tylko akty

¹¹ Por. A. Perlasca, *Il concetto di bene ecclesiastico*, Roma 1997, 358.

¹² H. Pree, dz.cyt., ad. 121, nr 3.

¹³ Por. R. Althaus, *Kirchenvermögen: Willensverfügungen und Stiftungen*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, t. 4, Essen 1985, ad 1300, nr 3.

¹⁴ Por. V. De Paolis, *I beni temporali della Chiesa*, Bologna 1995, 229.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Zob. R. Sobański, *Komentarz do kan. 4 KPK*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, Poznań: Pallottinum 2003, 49.

¹⁷ Por. J. Otaduy, *Lezioni del diritto canonico. Parte generale*, tłum. G. Camotti, Venezia 2010, 190: „Nella [...] divisione, [...] non è infrequente che le parti che vantano diritti in gioco o vedano intaccati i propri interessi, attivino il controllo giudiziale affinché venga esaminata la legittimità del procedimento ed il rispetto di tali diritti e di tali interessi”.

w znaczeniu kan. 90 §§ 1–3 KPK, lecz także prawo specjalne partykularne oraz prawo własne osoby¹⁸.

2.3.2. Zasada wspólna „według słuszności i dobra” (*ex aequo et bono*)

Pomimo że prawodawca w kan. 122, nr 1–2 KPK określił generalne zasady podziału, to jednak ostateczną decyzję w tej sprawie uzależnił od dyskrecjonalności władzy kompetentnej bądź wykonawcy¹⁹. Zarówno bowiem w nr 1, jak i nr 2 jest mowa o tym, iż stosowne działania powinny zostać podjęte „według dobra i słuszności” (*ex aequo et bono*)²⁰. Zdaniem J. García Martína, oparcie się na tym pryncypium oznacza, że władza kościelna przed podjęciem stosowanych przedsięwzięć musi znać walor dóbr; powinna je ocenić i być kompetentna w tej dziedzinie. Jeśli natomiast nie posiadałaby odpowiednich kompetencji, to wówczas powinna skorzystać z opinii biegłych²¹. W namyśle nad omawianą zasadą T. Jimenez Urrestii wskazuje, że władza kościelna, podejmując odpowiednie decyzje, powinna wziąć pod uwagę potrzeby oraz uwarunkowania istniejące nie tylko w momencie podziału, ale także potrzeby i uwarunkowania, w jakich może się znaleźć osoba po transformacji w niedalekiej przyszłości²².

2.3.3. Zasady dotyczące substratu podzielnego

W nr 1 analizowanego kanonu prawodawca odniósł się do kwestii podziału substratu podzielnego. W tym wypadku wymienił on rzeczy wspólne, prawa dziedziczne, długi oraz inne ciężary, które można podzielić.

G. Lo Castro komentując zapis kan. 122, nr 1 KPK, zwrócił uwagę, iż sformułowanie tej normy pozostawia władzy kościelnej szeroki margines w ocenie zaistniałego stanu rzeczy. Tym sposobem prawodawca kościelny wyraźnie dystansuje się od mechanicznego charakteru podejmowanych działań²³. W treści kan. 122, nr 1 KPK ujęto kryteria różne²⁴. Z jednej strony, przywołano bowiem zasadę proporcjonalności, z drugiej zaś podkreślono, iż fundamentem działań powinna być omawiana już zasada słuszności oparta na sprawiedliwości²⁵; nakazano też uwzględnić okoliczności i potrzeby każdej z osób²⁶. W opinii J. García Martína, kryteria ujęte w kan. 122, nr 1 KPK wiążą się z aplikacją zasady generalnej skodyfikowanej w kan. 114 § 3 KPK, zgodnie z którą: „Kompetentna władza kościelna nie powinna nadawać osobowości prawnej, jak tylko tym zespołom osób lub rzeczy, które realizują

¹⁸ H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 4.

¹⁹ Por. E.G. Saraceni, *L'autorità ragionevole. Permessa per uno studio del diritto canonico amministrativo secondo il principio di ragionevolezza*, Milano 2004, 9–172.

²⁰ Szerzej na temat zasady słuszności zob. G.M. Colombo, *Sapiens aequitas. L'equità nella riflessione canonistica tra i due codici*, Roma 2003, 349–409; E. Baura, *Equidad canónica*, w: *Diccionario general de derecho canónico*, t. 3, red. J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, Pamplona 2012, 649–655.

²¹ J. García Martín, dz.cyt., 426.

²² T. Jimenez Urrestii, dz.cyt., 99.

²³ G. Lo Castro, dz.cyt., 815.

²⁴ F. Urrutia, dz.cyt., 82.

²⁵ L. Navarro, dz.cyt., 165.

²⁶ J. García Martín, dz.cyt., 426.

cel rzeczywiście pożyteczny – oraz po rozważeniu wszystkiego – posiadają środki, które według przewidywań wystarczą do osiągnięcia ustalonego celu”. Interpretując tę dyspozycję, zwrócił uwagę, iż w tym przypadku nie chodzi o kryterium podmiotowe, lecz o rzeczywistość przedmiotową związaną z funkcjonowaniem publicznej osoby prawnej²⁷. Jako przykład, władza kompetentna w podejmowanej decyzji powinna brać m.in. pod uwagę liczbę członków, czy też wielkość danego terytorium²⁸.

Krytycznie do zapisu kan. 122, nr 1 KPK w swym *Komentarzu* odnieśli się V. De Paolis i A. D’Auria. Podkreślili oni, iż tak sformułowane zasady mają charakter złożony. Uważają, iż ich realizacja jest bardzo trudna; praktycznie raczej niemożliwa. W ich przekonaniu, omawiane kryteria ogniskują się wokół zasady słuszności. Władza kościelna, kierując się nią, powinna również wziąć pod uwagę inne wskazane w normie komponenty umożliwiające jej właściwą aplikację tej zasady²⁹.

2.3.4. Zasady dotyczące substratu niepodzielnego

W kan. 122, nr 2 KPK zostały skodyfikowane ustalenia dotyczące podziału substratu niepodzielnego. Zdaniem kanonistów, substrat taki charakteryzuje się m.in. tym, że w wyniku podziału straciłby wiele na wartości³⁰.

W tej hipotezie używanie i korzyści płynące z dóbr mają przypaść obydwu osobom. Podobnie ma się rzecz ze zobowiązaniami, które mają zostać nałożone na obydwie osoby. W tego typu podziale pomocniczą zasadę stanowi zasada proporcjonalności oparta na słuszności.

Komentując ustalenia tego kanonu, H. Pree skonstatował, iż nie jest jasne, czy reguły ujęte w tej normie odnoszą się także do uprawnień o charakterze nierzeczowym, takich jak np. przywileje (kan. 76–84 KPK), czy też prawo do prezentacji (kan. 158–163 KPK)?³¹ Pytanie to wynika z zaistniałej luki prawnej. Zasady interpretacyjne związane z uzupełnieniem luki zostały zawarte w kan. 19 KPK. Jedną z nich jest zasada analogii. Szukając odpowiedzi na zaistniałą wątpliwość, należy zauważyć, iż tego typu dobra mieszczą się terminologii zastosowanej w kan. 122, nr 1 KPK. Stąd też należy przyjąć, iż reguły określone w kan. 122, nr 2 KPK można także aplikować do nierzeczowych uprawnień, o których mowa.

²⁷ Tamże.

²⁸ H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 5.

²⁹ V. De Paolis, A. D’Auria, dz.cyt., 327: „Come si vede, il criterio è piuttosto complesso e di difficile attuazione. Di fatto è difficilissimo, se non addirittura impossibile, procedere con criteri di stretta giustizia commutativa. Qui equità gioca sicuramente un grande ruolo. I superiori competenti dovranno tenere presente e in debita considerazione i diversi elementi che permettono di giungere ad un’equa soluzione e devisione”.

³⁰ T. Jimenez Urresti, dz.cyt., 99; L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico – pastorale*, t. 1, Roma 1996, 184.

³¹ H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 5.

2.4. Władza kompetentna do dokonania podziału

W kan. 122 KPK prawodawca stwierdził, iż podział może przeprowadzić sama kompetentna władza kościelna lub przez wykonawcę. Zdaniem kanonistów, stosowne działania w tej materii może podjąć władza uprawniona do erygowania obu osób prawnych (kan. 116 § 2 KPK)³².

Ustawodawca nie wyklucza również możliwości podejmowania decyzji przez wykonawcę. W tym przypadku należy zachować dyspozycje zawarte w kan. 40–45 KPK³³. Komentatorzy uważają, że z takiej możliwości można np. skorzystać, gdy władza kościelna nie ma odpowiedniej wiedzy co do substratu osoby i zasad podziału osób prawnych³⁴.

3. PODZIAŁ OSOBY PRAWNEJ PRYWATNEJ

Jak już nadmieniono we *Wstępie*, ustalenia zawarte w kan. 122 KPK nie dotyczą połączenia osób prawnych prywatnych. Nie można jednak wykluczyć, że w systemie kanonicznym do działań o takim charakterze może dojść.

Podejmując analizę tej kwestii, na początku należy zauważyć, iż zapis tego kanonu jest koherentny z zapisem kan. 121 KPK, dotyczącym połączenia osób prawnych. W doktrynie przyjęcie takiego rozwiązania tłumaczy się tym, że w kanonicznym porządku prawnym osoby prywatne posiadają dużą autonomię³⁵; powstają one bowiem z inicjatywy prywatnej³⁶. Należy zgodzić się z poglądem wyrażonym przez G. Lo Castro, że dyspozycje ujęte w kan. 122 KPK określają granice działań władzy kościelnej w przypadku podziału osób publicznych. Nie odnoszą się natomiast do realizacji zasad wynikających z autonomii prywatnej³⁷. W tym przypadku szczególne rozwiązania powinny znaleźć się w statutach. Interwencja władzy kościelnej powinna mieć miejsce, jeśli przewidziano ją w tych aktach, a także wtedy, gdy w wyniku podziału powstaje nowa osoba (kan. 116 § 2 KPK)³⁸.

4. ZAKOŃCZENIE

W kanonicznym porządku prawnym charakter rozwiązań w kwestii zasad podziału osób prawnych jest podobny do tych, które dotyczą połączenia osób (kan. 121 KPK). Prawodawca kościelny bowiem w I Księdze Kodeksu, poświęconej

³² Tamże, nr 3; G. Lo Castro, dz.cyt., 815.

³³ H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 3.

³⁴ Por. A. Bunge, *Las claves del Código. El libro I del Código de Derecho Canonico*, Buenos Aires 2006, 229.

³⁵ H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 2.

³⁶ Por. P.V. Pinto, *De normis generalibus*, w: *Commento al Codice di Diritto Canonico*, red. P.V. Pinto, Città del Vaticano 2001, 75.

³⁷ G. Lo Castro, dz.cyt., 816.

³⁸ A. Bunge, dz.cyt., 229.

Normom ogólnym, odniósł się wyłącznie do procesów transformacji osób prawnych publicznych (kan. 121–122 KPK); nie zawarł natomiast żadnych ustaleń co do przekształceń osób prawnych prywatnych. Przyjęcie takiego sposobu rozwiązania wynika z kilku powodów. Po pierwsze, taki sposób podejścia do tego problemu jest reperkusją doktryny dominującej pod rządami Kodeksu z 1917 r., uwydatniającej w sposób szczególny publiczny charakter kanonicznego porządku prawnego³⁹; po drugie, wynika on z faktu, że osoby prywatne w systemie kanonicznym posiadają dużą autonomię.

Trzeba podkreślić, iż w kan. 122 KPK zostały zawarte zasady generalne, mające znaleźć aplikację w innych obszarach normatywnych zarówno kodeksowych, jak pozakodeksowych. Należy jednak zauważyć, iż w hipotezach wymienionych w tej normie nie ujęto bardziej złożonych sytuacji związanych z podziałem w wyniku którego? wiele części kilku osób prawnych zostaje złączonych z inną osobą prawną, a także przypadku w którym osoba prawna zostaje podzielona na wiele części, które zostają złączone z wieloma osobami prawnymi⁴⁰. Należy przyjąć, iż w tym wypadku powinny znaleźć aplikację zasady określone w kan. 122, nr 1–2 KPK.

Trzeba dodać, iż w Kodeksie występują również regulacje, w których zezwala się na przyjęcie nieco odmiennych rozwiązań. Otóż w kan. 581 i 732 KPK ustawodawca wskazuje, iż dzielenie instytutu życia konsekrowanego oraz stowarzyszeń życia apostołskiego na części powinno odbyć się zgodnie z postanowieniami konstytucji⁴¹. Tego typu dyspozycje wynikają z funkcjonującej w kanonicznym porządku prawnym autonomii tych instytucji.

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż prawodawca kościelny wyraźnie dystansuje się od przyjęcia matematycznych kryteriów podziału, uzależniając podjęcie ostatecznych decyzji od dyskrecjonalności władzy kompetentnej bądź ustanowionego przez nią wykonawcy. Takie podejście należy uznać za słuszne. Przyjęcie bowiem kryteriów podziału o charakterze matematycznym krępowało by władzę w podejmowaniu odpowiednich działań. Władza przed podjęciem decyzji, kierując się kryteriami określonymi w kan. 122, nr 1–2 KPK, powinna również wziąć pod uwagę specyficzne uwarunkowania, w jakich znalazły się i mogą się znaleźć w niedalekiej przyszłości osoby podlegające podziałowi.

BIBLIOGRAFIA

- Althaus R., *Kirchenvermögen: Willensverfügungen und Stiftungen*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, t. 4, Essen 1985, ad 1300.
Aymans W., Mörsdorf K., *Kanonisches Recht*, t. 1, Paderborn–München–Wien–Zürich 1991.
Bunge A., *Las claves del Código. El libro I del Código de Derecho Canonico*, Buenos Aires 2006.
Baura E., *Equidad canónica*, w: *Diccionario general de derecho canónico*, t. 3, red. J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, Pamplona 2012, 649–655.

³⁹ G. Lo Castro, dz.cyt., 812.

⁴⁰ H. Pree, dz.cyt., ad. 122, nr 3.

⁴¹ Por. W. Aymans, K. Mörsdorf, *Kanonisches Recht*, t. 1, Paderborn–München–Wien–Zürich 1991, 323.

- Chiappetta L., *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico – pastorale*, t. 1, Roma 1996.
- Colombo G.M., *Sapiens aequitas. L'equità nella riflessione canonistica tra i due codici*, Roma 2003.
- De Paolis V., *I beni temporali della Chiesa*, Bologna 1995.
- De Paolis V., D'Auria A., *Le norme generali di Diritto Canonico. Commento al Codice di Diritto Canonico*, Roma: Urbaniana University Press 2008.
- Dzierżon G., *Powierzenie urzędu kościelnego poprzez wybór. Komentarz do regulacji zawartych w Księdze I Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Kraków: Wydawnictwo Homo Dei 2012.
- García Martín G., *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma 1999.
- Jimenez Urresti T., *Comentario al can. 122 CIC*, w: *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe comentada*, red. L De Echeveria, Madrid 1985, 98–99.
- Lo Castro G., *Comentario a los can. 121–122 CIC*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 1, Pamplona 1996, 810–816.
- Navarro L., *Persone e soggetti nel diritto della Chiesa*, Roma: Apollinare Studi 2000.
- Otaduy J., *Lezioni del diritto canonico. Parte generale*, tłum. G. Camotti, Venezia 2010.
- Perlasca A., *Il concetto di bene ecclesiastico*, Roma 1997.
- Pinto P.V., *De normis generalibus*, w: *Commento al Codice di Diritto Canonico*, red. P.V. Pinto, Città del Vaticano 2001, 1–109.
- Pree H., *Allgemeine Normen*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, t. 1, Essen 1985, ad. 121–122.
- Saraceni E.G., *L'autorità ragionevole. Permesse per uno studio del diritto canonico amministrativo secondo il principio di ragionevolezza*, Milano 2004.
- Sobański R., *Komentarz do kan. 4 KPK*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, Poznań: Pallottinum 2003, 49–50.
- Urrutia F., *De normis generalibus. Adnotaciones in Codicem: Liber I*, Romae 1983.

GENERAL RULES CONCERNING THE DIVISION OF JURIDIC PERSONS IN THE CANONICAL LEGAL ORDER

Summary

The author of the presented article focused his attention on the question of general principles concerning the division of juridic persons in the canonical legal order. He proved that within can. 122 CIC the legislator only discussed the problem of the division of public juridic persons but did not include any solutions concerning the division of private juridic persons. According to the author, there are two reasons behind this. Firstly, this approach to the problem results from the dominant doctrine of 1917 Code which put particular stress on the public nature of the canonical legal order. Secondly, it results from the fact that private persons have much autonomy in the canonical system.

In his interpretation of can. 122 CIC the author points out that the ecclesial legislator clearly refrains from adopting mathematical criteria of division and makes final decision dependant on discretionary competent power or executor established by this power. The author believes it is a right approach since using mathematical criteria of division would restrict the power in making appropriate actions. Before making a decision on the basis of criteria specified in can. 122, nr 1–2 CIC the competent power should also take into consideration the specificity of the position in which persons being divided are or will be.

Key words: division of juridic persons, public juridic persons, private juridic persons, canonical legal order